

8/10 P.P. 1-9
(159)

K34/40 indexed
Rev. 2.11.1935.

1/8

Ditaba tšha Balobedu (Bakxalaka), di hueditsšwe go Mokxalabye
"Magistrat" (C.100 mengwaxa)

159 0-16 ka "Teacher" Andreas Mattatanya, Bālobedu.
(o beditsšwe ka kxwedi ka July 1938).

Ki taba e tsebyang xore naxa e bitsšwang byale ka leina la "Rhodesia" kxale e be e busšwa ke kxoshi Monomotapa.

Setšhaba sa kxoshi e se se bitsšwa xore ke "Bakxalaka" xoba "Makaranga" ka moraxo ke Monomotapa a huile, baroa ba xaxwe ba ššala ba araxana, e mongwe le e mongwe a itira kxoshi. Ba arolēlana naxa ya tatabo, ba ipi tšha bo-"Mambo". Ka xona Mambo e mongwe a dula kxaušzi le thaba engwe ya Bokxalaka e bitsšwaxo "Maulwi" ke xona go Mambo e go tšwileyo "Balobedu". Mambo o be a na le bana ba babedi wa lesoxana le kxaitšadi ya xaxwe "Tsokotleng".

Mositsana e Tsokotleng e be e le e mobotse sebopexo, e le yo botho. Ka xona a ratwa kudu ke batha, ka xoxolo a ratwa ke mmaxwe.

Byalo xona dirēxa Tsokotleng a tswawa morwa, ba mo rea leina la "Makaphim Tataxwe, Mambo, a rata go tseba xore tataxwengwana ke mang? Setšhaba le mmaxwe-Tsokotleng ba xana ba re: "ngwana-kxoshi xa tsebye tataxw E fela mmaxwe-Tsokotleng yena a tseba xore ngwana o tswetsšwe ke kxaitšadi ya Tsokotleng.

Ka baka leo Mambo a hlošya morwedi wa xaxwe ka lehlošyô le le thata, a rera ka pelong go mmolaya. Xa mmaxwe a lemošile morero o, a loya manô a go tšhabišha morwedi a xwe le mosšimanyana Makaphimo.

Pele ke a sesu a tšhaba tataxwe a fiwa (ke mmaxwe) dithoto tšha boxoshi

S. 159 tšhe nntšhi, a mofa le tšhona diphêta (meruka) tšha boxoshi, e le xo phêta
ya thaba le ya motsike le ya mabyana le tšhe dingwe. Tšhona tšhe di sa
huetšwa le lehonu dikxosning tšha Bolobedu le xo ba le xo ba moloko
K34/40 wa kxoshi, e le thkola e rexo xe ngwana a babya xo ba motho e moxolo
a sa phele xa botse, xa laolwa, xe xo laotšwe xo thwe" a apêšwe phêta
ya motsike xo ba ya thaba le xa e le lebyana, l.t.sh.d.

Tsokotleng a fiwa dilo tšhona tšheo ke mmaxo sephiring, tataxwe a sa
tsebe. Xo fetišha tšhona tšheo ka moka a fiwa le yona thokola e kxolo
ya "xo nêšha pula" yona yo lehono kxoshi tšha Bolobedu di sa tumišwa xo
naxeng tšhe nntšhi ka xore di nêšha pula, e rexo xe xo na le kômêlêlo
ba tla xo kxopêlapula ka ditšhêlêtê, dinku, dikxomo le ba bang ka barwe-
di ba bôna.

Mambo xe a lemoxile xore dithoto tšha xaxwe xa di sa le ka moka, a re
xo mosadi (xo bolêlwa "mosadi", le xe xo ka lemoxwa xore Mambo o be a na
le basadi ba banntšhi, e fêla re re "mosadi", ka xobane mmaxo Tsokotleng
e be e le yena e moxolo e a loketšha xo xo tswalwa kxoshi) "ki a tseba kxoshi
xore u a tšha thoto le dithokola u fa morwedi wa xaxwe xaxo xore a tšha-
bê le yona. "Morwedi a xanêšha. Xe a lemoxile xore monna wa xaxwe (Mambo)
o lemoxile se yena (mosadi) a se dirilêxo le morwedi wa xaxwe, a botšha
Tsokotleng xore a tloxe naxeng xore a se bolawe ke Mambo. Pele xe a se-
šha a tloxa, mmaxwe a re xo yena: "u lôtšê dithokola tšhe, di tlo xo tšha
xobane ki a kxoshi tseba mo u yaxo ntho u tlo ba kxoshi".

8.(159)

2.

Tsokotleng ke a amohetsa tayo ya mmaxwe a tshaba le batha ba ba mo xoparetsa, le yena ngwana wa xaxwe Maka-phimo. A lebisela sefahlô sa xaxwe thoko ya "Suid" se...

Bjalo re tloxele Bokhalaka re latela Tsokotleng naxeng e a diiletse nthe. A tshaba xo fihla ke a fihla Bohlôkwa (mo xo axilexo Batlôkwa le-hono) a aya xona. Naxa e xa ya ka ya ba thabisela, xobane ba re e tonya lu-lu. Ba khuduxa Bohlôkwa ba aya Phukubeng (xa Sekxôpo). Le xona xa xaxwe ka xa ba thabisela. Moxong le motong mo ba tloxele xa shala ba bangwe ba bona ba ba rexo: "Yena re dika mo selemo se". Bangwe bare: "re sa hasela pu-tsha rena xore re bone xore naxa e byang dibyalong." Ke mo xo thonile xo meloko ya Balobedu, ba xa-"Modika" le ba xa-"Mahasha" le ba bangwe.

Ke ba tloxa Phukubeng ba ya ba aya Nareng; nthe ba fetse mengwaxa e mebedi, ka ngwaxa wa boraro ba bangwe ba bona ba thoma xo belaela ka xo se lokê xa naxa, ba re xo xoshi: "Nesha pula e xolo xore re bone xore naxa ke e byang ka moraxo xa pula." Xoshi a bea naka ya pula fase, xe a dirile byaloxa na pula e xolo kudu; xe pula e khudile (fatile) ba bona xore naxa e na le boraxa byo boantshi, le mashakeng a dikxomo xo na le thokolo kudu, yo dikxomo di rexo xedi eme ka xare tsha fihla ka dikhumu. Ki xona ba re, le yona naxa e sa le mure ka xo fetisela.

Ba tloxa le xona Nareng, Ki xe Tsokotleng a shetshe a huile, xo buswa morwa wa xaxwe Makaphimo. Xa xo tsebye xore xoshi e ya mosadi (Tsokotleng) e huile xe ba sa diiletse e fe naxa.

Makaphimo a tloxa le batha ba xaxwe a ya xo aya xaufzi le "Tatsha". Ki mo ba khumanexo setshabanyane sa ba xa-"Seoka". E le batha ba ba xaxwe diyo di sa ka tsha apewa ka xobane xa baka ba tseba mollô. Le bona ba xa-Seoka ba tshwile Bokhalaka pele xa Tsokotleng, leotong la bona ba timelwa ki mollô, xo fihla xe batloxolo ba bona ba se sa tseba ka xa mollô. Xa xo tsebye se se tloshetshe xo ba xa-Seoka Bokhalaka.

Balobedu xe ba kweditse Tatsha ba ba dira boxwera le bona. Ba ba ruta xo xotsha mollô le xona xo apea diyo, ba ba ruta le xo boloka ona mollô.

S. 159
 34/40
 Bare: xe le xotsa mollô le thômé xo haxola byang xore e shale e le kxa kala. "E fêla xa ba ka ba botšha xore mollô o ka fišwa naxa. Ba-Seōka xe ba dula ba aphina ba dya tšhe di apeilweng, xe xo tōnya ba ōra mollô; xe o ba timetshe ba ya xo Balobedu xo kxopêla. Ba phela byalo lebaka le le telêlex xo fihla xe ba tlwelanane kudu e le bankane ba xo rerêšha. Ka lebaka le lengwe Balobedu ba re xo ba-Seōka: "Badimong xo lena ke kae?" Bale ba re: "ke Tatsha," ba ba išwa xo bōna, ba ba šhupêšha le mešomêle ya xōna!" Balobedu ba rata felô fa, ba rata xo tšhêla ba xa-Seōka badimong xa bōna. Xe ba fihla xae ba rêraka mo ba ka tšheaxo Tatsha ka xōna. Ba hōetsa xore ba ka se kxōnê xa e se ka mollô fêla. Kxospi ya kxêtha masoxana a ba laêla xore ba tšhe dirumulê tšha mollô ba fišhe naxa, xobane e be e sa tšebe xo fišwa le tuula e be e le e kxolo ka kudu. Le bōna ba xa-Seōka ba be ba sešha ba bōna naxa e eswa. Xe masoxana a fišhêšhe naxa, ba xa-Seōka ba bōna mollô le naxa e eswa ba tšhaba byalo ka diphōfōlô pele xa mollô. Ya re ka xobane lefoka e be e le le lexolo kudu, mollô o šhara ba bangwe ba bōnawa ba bolaya. Ba se-

(159)

3.
Xo ba kaenyana ba pholo⁹ya ka ⁹⁰Abane ba tshabets⁹he nokeng ya Molototsi, ba tsena madibeng a yona.

Lehony⁹ re a khumana ba ⁹ya-Seoka ba se ⁹yo none fela mo ⁹hare hare ⁹ya Babobobedu. E fela ⁹ya ba na kabelo⁹ pus⁹ong ya naha.

Mohale. Makaphimo a tswala Mohale, yo e ril⁹o ke yena (Makaphimo) a huile e ⁹sh⁹et⁹he⁹yo e le yena mmusi⁹ wa naha.

Malatshe. Mohale a tswala Malatsha yo le yena e bil⁹o k⁹osi⁹ ka mor⁹o ⁹ya tata⁹w⁹e a huile. Lebakeng la pus⁹o ya Mohale le Malatshe ⁹ya re khumana se se diril⁹o, ⁹ke e se ⁹ore ke ⁹o sepelwa ⁹o nyakiwa madulo⁹ a mabotse fela. Taba e e k⁹akala ya ⁹ore madulo⁹ a mabotse ⁹o bona e be e le naha e naho le metse a mantshi ⁹oba naha ya puno ⁹antshi, ⁹wa, bona ba ratile naha e se naho seboko le boraha ⁹ore ⁹ke pula e n⁹le, setsiba (B⁹oni) se se senywe⁹ ke boraha le ⁹ya e le seboko, ⁹ke ba dula fase. Ka ⁹o-⁹HI na naha e botse ⁹o bona e bile naha ya mabu a mas⁹hla e se⁹o bo⁹weu. Xape naha e botse e be e le naha e naho le morula o mo⁹ntshi o ka ona ⁹o dirwa⁹o seno se se bit⁹wa⁹o Mokhopi.

Sa boraro e swanets⁹he ⁹o ba le dint⁹wa. Xo thwe maso⁹xana ba be ba rapya ke k⁹osi, ba rongwa ⁹o sepela ba ntsha mabu a dinaha t⁹he tikoloxong. ⁹ke maso⁹xana ba boya le diphuthana t⁹ha mabu, banna ba dula ba hlo⁹hloba mabu a. Leso⁹xana le le tlileng le mabu ⁹ya k⁹ha chli⁹o⁹yo, o ba isa ⁹ona fao a t⁹ere⁹yo mabu, n⁹se, ba khuduxela. Le ⁹ona naha e e ka se phe⁹the⁹ ⁹ke e sena t⁹ohle t⁹he di nyakiwa⁹o ⁹ore di be ⁹ona n⁹eng e k⁹ke botse.

Malatshe a tswala maso⁹xana a mabedi a ntl⁹o ya bo⁹osi. Ke Phetole le e mongwe. E fela ba tsebya ⁹ya botse ka maina a bona a dir⁹o, ⁹o thwe:

- (1) Makhope (Phetole) wa melapo; ke ⁹ore e a nwa⁹o dinoka t⁹ha oma.
 - (2) Madadje wa melapo; ke ⁹ore e a tlat⁹o⁹o dinoka metse.
- Xwa dir⁹o ⁹ke Malatshe (wa naha) a huile, bath⁹ ba sh⁹itwa ⁹o tseba yo e ka baho k⁹osi le ⁹atong la tata⁹o maso⁹xana: Makhope ⁹oba Madatshe. Bath⁹ ba k⁹ahlwa ke leina la Madatshe wa melapo, ⁹obane ba re: "Xa le kwe!" leina la Madatshe ke le le botse, ke ⁹ore e a tla⁹o nes⁹ha pula ⁹ore dinoka di se ⁹he. di tlo dula di tlets⁹he di sa ⁹he. Xa e le Makhope a ka se

S. 159 khopêla (nwêla) metse ra bolawa ke letsatsi le tlala le lenyôra, kxosi
ke Malatshe.

K34/40

Ka xona Makhope a tšhaba ka xore kxosi ka di be pedi naxeng e tee, a
ya a dula ya Sebela, thokong ya Bokxaxa. Ke xona fao le lehono yo sa bi-
tšwaxo ka xore: "Sebela mma-Balobedu." A ya a dula xona ka khutšo le
bathu nyane ba ba mo holofetsxo ba tšhabilexo le bôna.

Xa e le Madatshe a tšala e le kxosi a busa ka xo itšela. E fêla pula
ya ya ka ya na, bathu ba fêla ba sa tšêpa xore o tla e rêsna xa re ka
loba ka xo ntšha dikxomo xoba dinku, l. tsh. d.; e fêla xa ka a kxona xo
nešpa pula. Madatshe o be a axile Maulwi.

Ka morayo xa xe pula e sitile, xwa tla ditona tšna kxosi (kudu tšna di
axilêxo thoko ya bo Maunatlala, Raxolane, Ratlabala, l. tsh. d.) tšna re xo
XXXXXX bathu: "Lemoxang leina la Makhope, xa e le Madatshe xa a tsebe xo

*#

8. (159)

nesha pula. Makhope (Phetole) o khopile dinoka ka gobane le ganne xo mmea kxoshi. Rena re bona nke ke yena a fi filwe xo dithakola tsha boyoshi. Bonang kua xa Sebela pula e xona, xa na. Bathu ka moka ba kxolwa polelo e. E fela ba seke ba botsha Madatshe taba tshe.

Ke xona ba romile xo bathu ka sephiring xore Makhope a boye xae e be kxoshi ya bona. Makhope a re: "Uka boya byang, a the naya e na le beng ba yona, a fa le rata xo tla xo mpolaya?" Ba re: "Awqa, Thobela, rena ka moka x re ema le wena, re ba xaxo, naya e huile."

Makhope a tloxa xa Sebela a tla a axa xa Maunatlala xo ba kxaufzi le xona. Bathu ba tla xo Madatshe, ba re: "Thobela, monna yola (Makhope) o re o rata xo boya, o xona fa kxaufzi, bathu ka moka ba mo xomaretshe." Kxoshi ya re: "Re tlo dira byang, a re yeng re mo tshwêlé dira." Bona ba re: "Xa xo bathu, bohle ba ile xo Makhope, ke mo xo kaone xo wena, kxoshi, ke xo mo shikoloxa, xobane a ka xo bolaya." Madatshe a tshaba le bathu ba xaxwe, a ya a axa Lebaka.

Ke xona Phetole a boya a axa Maulwi, mo xo tloxile xo monna xabo, ya ba kxoshi. Pula ya thoma xo na ka matla, bathu ba re: "Axee, xa le bone kxoshi! Re be dirile phosho ka xa bea Madatshe kxoshi."

Ka moraxo xa lebaka le lengwe kxoshi Phetole a re xo bathu: "Bonang ka shita xo naba, ki re ki a naba ka kxokxolwa, ki shita ruri, ki dula ki hunaxane maoto." Taba e e shupa xore xa a tla a xonaxo busa xe Madatshe a sa le kxaufzi, a rata xe a ka tshabela kxole e se xo kxaufzi le yena. Ka moraxo xe bathu ba sebile Madatshe xore: "O KXIKIWIW SHITISHA kxoshi Phetole xo naba; Madatshe a tshabela Tswetla xa Sebasa.

Ke xona Phetole a shetshe xo a phurulla maoto a xaxwe xa botse a sa kxokxolwe ke lefzika le lengwe, xobane lefzika le le bexo le mo kxopa le kxokoloshitshwe xa Sebasa. Meshimo e mengwe ya Phetole xa e tsebete xe e

S. 159

S. 159 se tšona tšhe, le gore bathu ba phedile ka go iketla, pušong ya Xaxwê 8
pula e yana xa botse. K34/40

Seale. Phetole (Makhope) a tswala Seale. Le pušong ya Seale e bile boe-
ketlo, le yona pula ya na xa botse.

Mokoto. Seale ke a huile, xa busa Mokoto, morwa'xwê. Mokoto o bušitshe
a axile Lebyeni, mo ba bangwe ba rexo e be e le mosate wa tataxwê Se-
ale. Mokoto o be a na le basadi ba bamtšhi, ba ba tsebya xa botse ke
ba: 1. Mamotho, 2. Mauolane, 3. Masutane, 4. Mahlallane, 5. Mabakxona.

Ba bangwe basadi ba be ba dula le kxoshi mosate Lebyeni. Basadi ba ba-
hlano ba ba ba filwe meboto gore e be ditona ba busa.
Mamotho o be a axetšhe SehlaKong, mo e lexo mosate wa lehono, a axetšhe
sehlaka ntho, ke mo go tšwileng leina la SehlaKong, xobane yana a re:
"Ki sehlaKeng (Mothopeng) sa Mamotho a'Mohale, ka Mamotho xa hlallwe mo-
tho se hlalla (kxetha) moloi.

..... End. S. 159.

For a true copy of the original.

W. Krause.

Medingen, P.O. Duivalaskloof, 29.10.38.

Missionary.